

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 36.

Tisdagen den 9 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensam votering komme att anställas vid morgondagens sammanträde angående det i jordbruksutskottets memorial nr 33 omförmälda ärendet.

§ 2.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 235, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 45 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

nr 240, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1917 angående beskattning av socker;

nr 244, angående anvisande av bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet;

nr 239, angående anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstormen;

nr 226, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 231, med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag;

nr 238, angående disponerande av 1917 års avkastning av statens hästavelsfond; och

nr 245, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 9 §§ i förordningen den 18 juni 1915 om förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 3.

Ordet lämnades häræfter på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Thorsson*, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har *Andra kammarens protokoll 1918. Nr 36.*

Svar å interpellation.
(Forts.)

ledamoten av kammaren herr Jonsson i Hökhult till mig riktat följande spörsmål:

1) Är förslag till lag rörande obligatorisk kontroll å de till avsalu i handeln förekommande beredda kraftfodermedlen att vänta vid innevarande riksdag?

2) Om så icke är, har statsrådet för avsikt att påskynda utredningen för att kunna framlägga förslag i ärendet vid nästkommande års riksdag?

Interpellanten har i motiveringen till dessa spörsmål erinrat om att 1909 års riksdag avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t med anhallan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke en lagstiftning borde komma till stånd för vinnande av kontroll å handeln med beredda kraftfodermedel, samt att för riksdagen måtte framläggas det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Innan jag går att besvara interpellantens båda frågor, anhåller jag att i korthet få redogöra för de åtgärder, som av Kungl. Maj:t vidtagits med anledning av berörda riksdagsskrivelse.

Genom remiss den 23 april 1909 anbefalldes lantbruksstyrelsen att i ärendet avgiva utlåtande. I anledning därav uppdrog styrelsen åt föreståndaren för kemiska stationen i Örebro J. Widén att i Schweiz, Belgien och Frankrike inhämta upplysningar om där förefintliga lagbestämmelser angående handeln av ifrågavarande slag samt om dessa lagars effektivitet. Sedan berättelse över denna resa ingivits, tillkallade styrelsen med Kungl. Maj:ts bemyndigande i och för samråd med tvenne sakkunniga, nämligen förenämnde Widén samt lektorn vid Alnarps lantbruks- och mejeriinstitut K. O. M. Weibull. De sakkunniga överlämnade den 27 april 1912 förslag till lag angående handel med konstgjorda gödsel- och beredda fodermedel. Sedan lantbruksstyrelsen i vissa delar omarbetat detta förslag, hemställde styrelsen i skrivelse den 23 januari 1912, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till lag angående handel med gödsel- och fodermedel. Förslaget grundläggande § 1 var av följande lydelse:

»Envar, som för egen eller annans räkning idkar handel med gödsel- eller fodermedel vare, evad sådant av köparen påfordras eller icke, pliktig att, senast då varan till köparen levereras, vid försäljning av gödsel- eller fodermedel till vikt av minst 100 kilogram avlämna ett av säljaren underskrivet garantibevis, innehållande köparens namn, den försälda varans myckenhet och benämning, uppgift om varans halt av värdebestämmande ämnen samt beträffande fodermedel även om dess renhets- och friskhetsgrad.

Närmare föreskrifter huru halten av värdebestämmande ämnen skall angivas, så ock angående garantibevisets avfattning i övrigt meddelas av Konungen.»

Den 6 mars 1912 remitterades ärendet till kommerskollegium, genom vars försorg yttranden i ämnet infordrades från då i riket befintliga handelskamrar samt från svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening.

Av de korporationer, som sålunda yttrat sig i ärendet, hade

flertalet uttalat sig mot en lagstiftning av ifrågavarande art. Undantag härifrån utgjorde allenast handelskammaren i Gävle, Gottlands handels- och sjöfartskammare samt Södra Alvsborgs läns industri- och handelskammare, av vilka den sistnämnda dock endast såsom eget yttrande åberopat ett uttalande av föreståndaren för Borås kemiska kontrollanstalt. Detta yttrande innefattade likväl ej vare sig till- eller avstyrkande utan allenast en detaljgranskning av själva lagförslaget. Såväl Gävle som Gottlands handelskammare ansåge lagstiftning önskvärd. Gävle handelskammare förmålde, att handel med mindervärdiga gödsel- och fodermedel sedan flera år i icke ringa utsträckning förekommit inom handelskammardistriktet. De, som avstyrkt förslaget, ansåge i allmänhet, att den riktiga vägen för att undanröjda de missförhållanden inom handeln med gödnings- och foderämnen, som möjligen ännu förefinnas, vore en lätt tillgång till billiga, helst kostnadsfria analyser. Först om det visade sig, att missförhållandena ändock kvarstode, borde man taga i övervägande, huruvida kraftigare åtgärder borde vidtagas. De lagbestämmelser, som då möjligen kunde anses behövliga torde dock enligt Stockholms handelskammares förmenande, lämpligen kunna åvägabringas i samband med lagstiftning mot illojal konkurrens.

Svar å interpellation.
(Forts.)

För egen del anförde kommerskollegium i skrivelse den 4 februari 1914, bland annat, att den utredning, varpå lantbruksstyrelsens tillkallade sakkunniga grundat sitt utlåtande, och vilken även lantbruksstyrelsen åberopat såsom stöd för sitt lagförslag, vore verkställd med ledning av uppgifter rörande förhållandena år 1910 och i vissa fall icke senare än år 1908. Kollegium ansåge, att det energiska upplysningsarbete, som under de gångna åren bedrivits bland lantmännen ävensom Svenska lantmännens riksförbunds ökade verksamhet väsentligt syntes hava bidragit till att stävja handeln med mindervärdiga gödnings- och fodermedel.

De upplysningar, kollegium vunnit, syntes kollegium icke lämna stöd för den uppfattningen, att särskilda lagstiftningsåtgärder rörande ifrågavarande handel vore oundgängligen nödvändiga. Lagförslaget innefattade ett alltför långt gående ingripande i den fria handeln samt skulle, enligt kollegii uppfattning, medföra svåra praktiska olägenheter såväl för handlandena som sannolikt även för lantbrukarna själva samt dessutom medföra betydande svårigheter vid importen särskilt av fodermedel och även av gödselmedel.

Under uttalande, att den under utarbetande varande lagstiftningen mot illojal konkurrens tvevelsutan komme att taga sikte på missförhållanden av förevarande beskaffenhet, ansåg sig kollegium icke äga anledning tillstyrka det föreliggande förslaget till lag angående handel med gödsel- och fodermedel.

Genom remiss den 6 november 1915 har Kungl. Maj:t vidare anbefallt hushållningssällskapens ombud att avgiva utlåtande i frågan. Den 11 november samma år beslöt ombudsmötet att besvara remissen med ett utlåtande, däri det anføres i huvudsak följande:

»Av utredningen i ämnet framgår, att de missförhållanden inom ifrågavarande handelsgren, vilka vid tiden för avlåtandet av riks-

Svar å interpellation.
(Forts.)

dagens i ärendet avgivna skrivelse mera allmänt rådde, och på vilka den ifrågasatta lagstiftningen avsågs skola råda bot, blivit särskilt under de senaste åren väsenligt mildrade dels genom att lantmännen allt mera slutit sig samman till centrala föreningar, vilka för sina medlemmar och stundom även för utanför föreningen stående lantmän verkställa inköp av gödsel- och fodermedel samt kontrollera inköpt varas beskaffenhet, och dels genom den allt intensivare undervisning, som av jordbrukskonsulenter bedrivs i landsbygden, icke minst bland ägare av mindre jordbruk.

Om redan på grund härav någon tvekan kan råda huruvida lagstiftning i förevarande avseende nu mera verkligen behöver komma till stånd, ökas denna tvekan uppenbarligen av de svårigheter och kostnader, som en sådan lagstiftning befaras kunna förorsaka och om vilka kommerskollegium i sitt utlåtande erinrat.

I frågans tidigare skede, den 11 november 1895, uttalade sig hushållningssällskapens ombud för önskvärdheten av att lagstiftningen rörande handeln med konstgjorda gödsel- och kraftfoderämnen bleve i tillämpliga delar så nära som möjligt överensstämmande med motsvarande lagstiftning i ämnet i Danmark och Tyskland. Emellertid har någon lagstiftning i ämnet icke i Tyskland kommit till stånd och beträffande den lag, som rörande kontrollen å gödslings- och foderstoffer år 1898 infördes i Danmark har, enligt vad av handlingarna framgår, den erfarenheten vunnits, att lagen ifråga fått en mycket ringa praktisk betydelse, oaktat undersökningskostnaderna alltid betalas av staten till hälften och, därest varan vid undersökning visat sig vara underhållig, med hela kostnaden, varjämte sakkunniga därstädes förklarar ingen säkrare väg att erhålla goda gödsel- och fodermedel finnas än genom att anordna gemensamma inköp och ökad upplysningsverksamhet. Det torde befaras, att en i huvudsakliga delar med den danska lika lagstiftning i ämnet även i vårt land skulle komma att i praktiken bliva av den ringa betydelse, att den icke ledde till någon väsentlig förbättring av de överklagade förhållandena, varförutom synes kunna ifrågasättas, huruvida man icke, innan sådan lagstiftning här genomföres, borde tillse, om icke vad som må erfordras lämpligare kan vinnas genom bestämmelser mot illojal konkurrens.»

Såsom av nu lämnade redogörelse framgår, har frågan angående handeln med gödsel- och fodermedel varit föremål för ingående utredningar, men meningarna om vad som i saken borde åtgöras ha varit mycket delade. Flertalet av de myndigheter, som yttrat sig ha dock uttalat, att den ifrågasatta lagstiftningen borde upptagas till omprövning i samband med lagstiftningen rörande illojal konkurrens. Otivelaktigt har detta varit en av anledningarna till att ärendet den 8 augusti 1916 överlämnats från jordbruks- till finansdepartementet. Vid denna tid pågick nämligen inom sistnämnda departement bearbetning genom särskilt tillkallad sakkunnig av inkomna yttranden över patentlagstiftningskommitténs förslag till lag mot illojal konkurrens.

Till denne sakkunnige hava även handlingarna i förevarande ärende blivit överlämnade. *Svar å interpellation.*

Lagförslaget, som föredrogs uti statsrådsberedning under förra delen av 1917, befanns emellertid förutsätta så vittomfattande ändringar i tryckfrihetsförordningen, att detsamma ej ansågs kunna utan sammanhang med en fullständig revision av samma förordning läggas till grund för lagstiftning i ämnet. En sådan revision har emellertid ansetts tillsvidare ej böra vidtagas.

Häri genom har alltså den ifrågasatta lagstiftningen mot illojal konkurrens kommit att undanskjutas. Frågan om en reglering genom särskild lag av handeln med gödsel- och fodermedel påverkas givetvis även härav, i den mån frågan anses böra prövas i samband med nyssnämnda lagförslag. För denna uppfattning anser jag, att vägande skäl kunna anföras.

Men även om det skulle befinnas lämpligt att lagstifta angående handel med gödsel- och fodermedel utan samband med den eventuella lagstiftningen mot illojal konkurrens synes det mig, att det material, som ligger till grund för det av lantbruksstyrelsen utarbetade lagförslaget, numera måste anses vara mindre tillförlitligt. Sedan 1908—1910 ha så stora förändringar inträffat på de områden, som berörda lagstiftning avser att reglera, att en komplettering av materialet ifråga synes mig erforderlig. Jag erinrar bland annat om att Sveriges jordbrukares kooperativa organisation under de senaste åren allt mer och mer utvidgat sin verksamhet. Genom densamma inköpes och kontrolleras numera avsevärda kvantiteter av såväl gödsel- som fodermedel. Det synes mig därför vara i lantmännens eget intresse, att även styrelsen för Svenska Lantmännens Riksförbund erhåller tillfälle att avgiva yttrande i frågan, innan Kungl. Maj:t upptager densamma till förnyad prövning.

Av vad jag sålunda anfört framgår, att någon proposition i det av interpellanten berörda ärendet icke är att vänta vid innevarande års riksdag. Huruvida proposition kan framläggas för riksdagen nästa år är beroende av tvenne omständigheter. Dels beror det därav om frågan befinnes lämpligen kunna upptagas till slutlig prövning utan samband med lagstiftning mot illojal konkurrens. Dels beror det, därest detta samband anses böra upprätthållas, därpå, huruvida sådan omarbetning av förslaget till lag mot illojal konkurrens kan ske, att berörda förslag kan helt eller i vissa delar framläggas utan avbidan på en mera omfattande revision av tryckfrihetsförordningen, ett sörsmål, till vilket jag för min del ännu icke haft tillfälle taga ståndpunkt.

Vidare yttrade

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman! Jag ber för det första att få uttala min tacksamhet till herr statsrådet för det lämnade svaret å min interpellation. På samma gång vill jag dock beklaga, att de olika regeringar, som under de senare åren suttit vid styret, icke hava tagit denna fråga under det allvarliga över-

Svar & interpellation.
(Forts.)

vägande, som jag och många med mig hade önskat. Det förhåller sig nog så, att många jordbrukare ha länge väntat på en lagstiftning i det berörda ämnet.

Av det svar, som herr statsrådet var vänlig att giva mig, framgår det, att frågan visserligen varit föremål för undersökning, och att en del myndigheter hava blivit hörda, men, att en del av dessa avstyrkt en lag i det ifrågavarande ämnet. Det är i alla fall förunderligt, att de myndigheter, som nu hava avgivit ett sådant utlåtande, ha kunnat handla på detta sätt.

Denna fråga är mest allvarlig för våra mindre jordbrukare. Det är alldeles riktigt, att de större jordbrukarna, som kunna göra sina inköp i större partier och på en gång, kunna upprätta sådana kontrakt och få till stånd förbindelser, som tillförsäkra dem trygghet för att varan innehåller de ämnen, den skall innehålla, men de många småbrukarna i vårt land ha icke den ekonomiska bärkraft, att de kunna inköpa några större partier på en gång, som de kunna låta kontrollera. När de köpa i blott mindre partier och var för sig blir denna kontroll för besvärlig och dyrbar. Därför äro just dessa små i samhället mest utsatta för att få underhaltig vara i stället för att, som man skulle vänta, kunna få bättre.

Kraftfodermedlen ha under de senare åren i ganska stor utsträckning börjat användas även bland våra mindre jordbrukare liksom även hos icke-jordbrukare, som uppföda djur för sitt eget hushåll. Kraftfodermedlen hava en stor betydelse för våra jordbrukare. Bristen på både det ena och det andra av våra viktiga livsmedel såsom mjölk, fläsk och kött, är till stor del beroende på att kraftfoder icke funnits att tillgå i dessa tider som vi nu genomleva. Utan kraftfodermedel kunna lantmännen icke producera så mycket mjölk, fläsk eller kött, som de annars kunde göra.

Därför att denna fråga har så stor betydelse och dessa kraftfodermedel kommit till så stor användning på de senare åren bland våra jordbrukare, anser jag det vara ett ganska stort statsintresse att tillse, att dessa varor underkastas sådan kontroll att förfalskningar icke förekomma. Härigenom vinnes ökat förtroende och till följd härav ökad användning av dessa varor, och såsom en följd därav ökad produktion. Av de varor, som förekomma i allmänna handeln, äro kraftfoder bland dem som äro mest utsatta för blandningar och förfalskningar på olika sätt, genom tillsats av mindre värdefulla eller värdelösa och rent av för djuren skadliga ämnen av olika slag. Nu är det, såsom vi också hörde av herr statsrådet, så, att i en del av våra grannländer har man redan infört en lagstiftning på detta område, och till följd därav kan man tänka sig, att de affärsmän, som handla med dessa varor, hellre skicka en underhaltig vara hit än till de länder, där det är obligatorisk kontroll på dessa varor, så att vi därigenom bli mer utsatta för att få underhaltiga varor, än vi annars behöfde vara.

Nu framhöll herr statsrådet i sitt svar, att jordbrukarna borde sammansluta sig i föreningar för att verkställa gemensamma inköp och att de även ha gjort detta. Ja, det kan vara riktigt. Men det

är nog inte på alla orter det har slagit igenom, att jordbrukarna sammanslutit sig i sådana föreningar; särskilt de mindre jordbrukarna ha i stort sett ännu icke gjort det. Och därför är det synnerligen viktigt, att något åtgöres i denna sak.

Swär å interpellation.
(Forts.)

Nu framhålles det, att vi jordbrukare skulle kunna bli hjälpta genom att låta undersöka kraftfodermedlen. Men det blir både kostsamt och besvärligt, om var och en skall låta undersöka de kraftfodermedel som han inköper, och jag tror icke att vi bliva hjälpta därigenom. Av de undersökningar, som under de senare åren redan äro gjorda vid våra kemiska stationer rörande våra beredda kraftfodermedels innehåll och beskaffenhet, finner man, att det är mycket övrigt att önska härvidlag. Jag har här några årsberättelser från en kemisk station, och där finner man, att undersökningarna icke visat tillfredsställande resultat i varornas innehåll och renhet mot vad de borde vara. Av de undersökta proven ha de flesta visat att de varit mer eller mindre underhaltiga och uppblandade med ämnen som äro rent av skadliga för djuren. Och den största delen av kraftfodermedlen som föres i handeln är nog icke undersökt av någon kemisk anstalt. Jag skall taga mig friheten att läsa upp något ur ett par årsberättelser från Jönköpings kemiska station. I 1916 års redogörelse heter det t. ex.: »Jordnötkakorna voro huvudsakligen coromandelkakor. Ett prov innehöll avsevärt sand, och hos ett annat var friskheten ej tillfredsställande. Flertalet prov av bomullsfrökakor representerade lågvärdiga, av oskalade från pressade new-orleanskakor, en del fuktskadade och av tivelaktigt värde såsom foder. Rapskaka, pressad av laplataraps, utvecklade en ej ringa mängd senapsolja, överensstämmande med härstädes förut gjorda iakttagelser beträffande denna rapssort. En såsom rapskaka betecknad vara befanns sammansatt av rapsfrö, linfrö och triöravfall, bestående av hela och krossade ogräsfrön, såsom syra, åkerbinda, molla och repe.»

En annan årsberättelse från år 1913 innehåller härom följande: »De flesta *jordnötkakorna* voro av rufisque — och coromandeltyp — de båda sorter, som här mest användas. Mot kakornas halt av protein och fett har ingen anmärkning kunnat göras; däremot har friskheten ej sällan lämnat åtskilligt övrigt att önska. Sand är fortfarande en mycket vanlig förorening hos jordnötkakorna; i flera prov har sandhalten uppgått till mellan 4 och 8 procent. Av andra föroreningar ha här talrikt påträffats i några prov, och i andra ha baljiskaldelar i större och mindre mängd varit inblandade. Ett prov av *bomullsfrökaka* hade talrika här inblandade. Det under namn av *sojamjöl* undersökta fodermedlet utgjorde de numera i stor utsträckning använda extraktionsresterna från krossade sojaböner. Tre av dessa prov befunnos på grund av fuktskada delvis stadda i sönderdelning, och till följd härav förklarades detta sojamjöl otjänligt till foder. Ett par av nämnda prov hade tagits ur större, hit sjöledes införda partier sojamjöl. *Rapskakorna* hade, på ett prov när, pressats av indiskt frö, och, som förhållandet vanligen är med detta slags rapskakor, innehöllo de sand i avsevärd mängd.

Svar å interpellation.
(Forts.)

En redogörelse för år 1915 innehåller följande: »För *jordnötskakor* sällsynt låg halt av proteinämnen, nämligen 31,8 procent, hade en vara att uppvisa, som betecknades med spansk jordnötskaka *Bomullsfrökakorna*, vilka förr representerats av blott ett fåtal prov, komma detta år i främsta rummet bland de här undersökta fodermedlen. Av de högvärdiga, nästan skal fria texaskakorna har ej synts mycket till, utan övervägande antalet prov har tillhört en ordinär, tämligen skalhaltig kvalitet. Dessutom förekom ett flertal undersökningar av mycket lågvärdiga, med rikliga skaldelar och här bemängda bomullsfrökakor av new-orleansk härkomst.

En sorts *rapskakor* befunnos vara pressade av en blandning av ogräsfrön, företrädesvis Rumex, diverse avfall, såsom sådor och stjälkdelar samt rapsfrö och kli. Ett mycket fetthaltigt *linfrömjöl* var tydligen extraherat.»

Jag skall ej uppehålla herrarnas tid med att läsa upp något ur flera årsberättelser, men jag har annars årsberättelserna från de senaste nio åren, sedan motionen inlämnades.

Ännu är tillståndet sådant, att det är synnerligen behöfligt, att något göres för att vinna trygghet och säkerhet för att få en god vara. I åtskilliga andra länder har det ansetts vara behöfligt att lagstifta i detta ämne för att vinna trygghet och säkerhet för, att varan innehåller, vad den skall och bör innehålla.

Jag anser mig vid detta tillfälle böra något beröra den utländska lagstiftningen i förevarande ämne.

Därvid är till en början att märka den *finska* förordningen av den 8 augusti 1901 angående handel med konstgjorda gödslingsämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror. Enligt förordningens första paragraf åligger det var och en, som yrkesmässigt försäljer eller förmedlar försäljning av i förordningen avsedda ämnen att, därest icke annorlunda skriftligen avtalats, senast då varan till köparen levereras tillställa denne faktura eller annat med säljarens namnunderskrift försett bevis, innehållande vissa för vart av varuslagen särskilt angivna uppgifter. Varan anses såld under garanti för dessa uppgifters riktighet. Vad sålunda stadgats gäller dock icke, om det försålda partiet är mindre än 25 kg. gödslingsämnen eller fodermedel eller 10 kg. utsädesvaror. När gödslingsämne, fodermedel eller utsädesvara säljas i säck, kärl eller annan fast förpackning bör, där ej annorlunda avtalats, å varje förpackning anbringas tydligt och varaktigt märke, som jämväl skall i garantibeviset upptagas. Förordningen innehåller vidare bestämmelser huru kontrollprov av levererade varor skola tagas och undersökas, ävensom stadgande därom, att ifall undersökningen skulle utvisa, att den försålda varans verkamma beståndsdelar äro mindre, än vad beviset innehåller, skall avtalet ändock anses behörigen fullgjort, därest avvikelserna icke äro större, än vad som blivit såsom lagligt analysfelrum fastställt. Närmare föreskrifter i dessa båda hänseenden återfinnas i en kunnörelse av samma dag som förordningen. Slutligen meddelas straffbestämmelser såväl för underlåtenhet att till köpare överlämna föreskrivna uppgifter som för det fall, att be-

viset till men för köparen är oriktigt eller vilseledande. I sistnämnda hänseende stadgas olika straffsatser, om säljaren allenast varit vållande till oriktigheten eller därest säljaren haft vetskap om densamma. Endast i sistnämnda fall hör förbrytelsen, utan att angivelse skett, under allmänt åtal.

Liknande bestämmelser finnas uti danska lagen av den 26 mars 1898, engelska lagen av den 22 september 1893, belgiska lagen av den 29 december 1887 samt med avseende å gödselmedel uti franska lagen av den 4 februari 1888.

Jag vill nu något återgå till vad jag i detta sammanhang förut anfört. Av de svar, som myndigheterna avgivit, framgår, att behovet av att få dessa varor undersökta numera icke skulle visa sig vara så stort, emedan halten av dessa beredda kraftfodermedel numera skulle vara bättre. Men av de redogörelser från de kemiska stationerna, som jag här har framför mig, finner man, att förhållandena fortfarande icke äro tillfredsställande, utan att mycket ännu fattas därutinnan. Det är, som jag förut vidrörde, endast de större gödsäporna, som låta undersöka de beredda kraftfodermedel, de inköpa. De smärre jordbrukarna — jag vill betona det ännu en gång — låta sällan, ja, knappast aldrig, kan man säga, undersöka de fodermedel, som de inköpa för egen räkning. Om det vore så, att alla beredda kraftfodermedel undersöktes, då skulle man komma till ett helt annat resultat, därom är jag fullkomligt övertygad. De årsberättelser, som jag här har i min hand, äro från åren 1910—1916, således från de allra senaste åren. Det tillstånd, som däri skildras, är ännu mycket otillfredsställande.

Jag vill, innan jag lämnar denna plats, rikta en vördsam vädjan till herr statsrådet, att han ville göra vad han kan i detta avseende, och att han ville snarast möjligt framkomma med ett förslag i detta ämne, så att man finge större säkerhet för att erhålla bättre varor än de, man för närvarande får. Det är icke nog med, att varan icke innehåller, vad den skall och bör innehålla. Den bör även vara fri från sådana främmande inblandningar som visserligen innehålla hög procenthalt av vissa ämnen men äro onaturliga och skadliga för kreaturen och förorsaka dem sjukdomar.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Landeryd, *Johanson* i Huskvarna och *Räf*.

§ 4.

Herr statsrådet *Thorsson* överlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 222, angående befrielse för kaptenen vid flottan Johan Sigurd Svinhuvud att gälda visst honom till utgivande ådömt ersättningsbelopp;

nr 224, angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat;

nr 225, angående rätt till tjänstårsberäkning för torpedingenjören S. D. Ljungberg; och

nr 232, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till beredande av krigstjänstpremier till visst manskap och vissa värnpliktiga vid flottan;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 205, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa; och

nr 206, angående livräntor till avlidne tullvaktmästaren Sjöbloms änka och minderåriga dotter;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 214, angående befrielse från eller restitution av tullavgift för åtskilliga materialier och skeppsförnödenheter för pansarbåten Sverige; och

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 221, angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 216, med förslag till lag om tillägg till lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet; och

nr 217, angående anslag å tilläggsstat för år 1914 för täckande av brist i skogshögskolans expensanslag för år 1917;

till bankoutskottet propositionen, nr 218, angående fyllnadspension åt kronojägaren M. L. Brusell;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 219, med förslag till lag angående förlängd giltighet av lagen den 11 juni 1915 med särskilda bestämmelser beträffande viss samfälld skogsmark inom Kopparbergs län;

nr 227, angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs södra kungsladugård i Västmanlands län; och

nr 228, med förslag till lag om förbud mot utsläppande av tjur eller hingst å samfälld betesmark;

till statsutskottet propositionerna:

nr 201, angående beredande av ökade medel till bestridande av resekostnader för fornminnesvården;

nr 202, angående befrielse för tandläkarinstitutet att till statsverket inleverera vissa medel; och

nr 203, angående ytterligare anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Luleå;

till bankoutskottet propositionen, nr 229, angående fyllnadspension åt professorn E. G:son Odelstierna;

till lagutskottet propositionerna:

nr 210, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 8 § rättegångsbalken;

nr 211, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900; och

nr 212, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

till tredje särskilda utskottet propositionen, nr 129, om anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarnas verksamhet m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 230, med dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften och dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; och

nr 234, med förslag till förordning om ändrad lydelse av de till förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva hörande tabellerna III och IV.

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 6 A, 6 B, 37 och 38.

§ 7.

Bevillningsutskottets nu föredragna memorial, nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning av det gällande tullsystemets verkningar lades till handlingarna.

§ 8.

Härpå föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtanden nr 41—43 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 9.

Interpellation.

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till

Herr Berglund, som yttrade: Herr talman! En av dyrtidens och livsmedelsbristens allra största svårigheter är för närvarande den ytterligt knappa tillgången på kött samt den svindlande stegringen av priserna å denna vara. Under den senaste tiden har situationen på köttmarknaden blivit rent förtvivlad. Landet runt är det för konsumenterna mycket svårt att kunna uppdriva någon köttbit. Åtminstone icke till ett pris, som är för den mindre be- medlade något så när överkomligt.

Huru abnormt höga köttpriserna äro, framgår av siffrorna från Stockholm. Under senaste veckan har köttet vid Stockholms stads slakthus betalats med kr. 5:50 per kg. slaktad vikt. Stekkött av nöt, som 1914 kostade 1:30 per kg., har betalats med kr. 6:— å 6:50 per kg. Malet kött har stigit från kr. 1:50 till kr. 5:25 å 5:50 nu. Soppköttet har stigit från 1 kr. per kg. till kr. 5:25 å 5:50 nu. Kalvköttet har stigit från kr. 1:50 till kr. 7:50 per kg. och fårkött från kr. 1:75 till 7:50 per kg. Från landsorten meddelas, att samma våldsamma prisstegring pågår där. De fattiga befolkningslagren upphäva formliga rop av förtvivlan och nöd. Redan förut hårt lidande av bristen och de höga priserna å andra livsmedel stå de nu på grund av köttbristen och de uppskruvade köttpriserna inför ett nödläge värre än någonsin.

Det tillkommer regeringen att genom omedelbara och kraftiga åtgärder ingripa till befolkningens skydd mot denna överhängande nödfara. Olika medel äro tänkbara. Allt vad i mänsklig förmåga står bör göras för att trots nuvarande svåra importförhållanden öka importen av kött. För reglering av den inhemska kötttillgången ligger det närmast till hands för regeringen att överväga, om icke beslag böra stadgas och de hos livsmedelsmyndigheterna befintliga lagren böra släppas ut.

Slutligen torde det icke längre kunna undvikas att prisstegringen hejdas genom lämpliga maximipris.

Med denna motivering anhåller jag om andra kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande fråga:

Har herr statsrådet uppmärksamheten fäst på nödvändigheten av effektiva och omedelbara åtgärder för att öka importen av kött till landet, jämnare fördela de inom landet befintliga köttförråden samt hejda prisstegringen å dessa varor?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

§ 10.

Herr *Akerlund* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, med förslag till vattenlag m. m.

Nämnda motion, som erhöill ordningsnumret 358, blev på begäran bordlagd.

§ 11.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 100, till Konungen, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen angående handelsregister, firma och prokura.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, nr 39, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande nr 32 angående Kungl. Maj:ts framställning om anvisande av medel till tecknande av aktier för statens räkning i aktiebolaget elektrolytverken;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning av väckt motion om tullfrihet för tryckpapper; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt och dels förordning om ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst;

lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. dels ock i anledning därav väckt motion; och

nr 35, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen om behandling av alkoholister; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion om bidrag av statsmedel till kostnaden för torrläggning av torvmossar;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggning i arrendet för Toppetorps kvarn å Ankarsrums kronopark i Kalmar län;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avhändande av ett kronan tillhörigt, från lägenheten Låsholmen avsondrat område vid Karlsborgs lastageplats i Nederkalix socken;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för överjägmästaren C. I. Stiernspetz att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,59 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 10 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 215, angående anslag till fullbordande av arbetet med utläggning av ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m.;

nr 233, angående grunder för pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader m. m.;

nr 236, angående beredande av extra statsbidrag för år 1918 åt registrerade sjukkassar; och

nr 237, angående ytterligare statsbidrag å tilläggsstat för år 1918 till det frivilliga brandväsendet.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

*Gemensam
omröstning.*

Anställdes gemensam omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 33 föreslagna av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill att riksdagen må till bestridande av omkostnader för befrämjande av nyodlingsföretag och ökad jordbruksproduktion på sätt som i de av herrar Ollas A. Ericsson m. fl. och Olsson i Broberg m. fl. väckta motionerna föreslås anvisa *dels* å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av kronor 200,000, *dels ock* å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av kronor 200,000 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Gemensam
omröstning.
(Forts.)*

Vinner Nej, har riksdagen till bestridande av kostnaderna för en odlingsorganisation i huvudsaklig överensstämmelse med det av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta förslag med däri av utskottet föreslagna förändringar anvisat under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 800,000 kronor,

dels ock å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 800,000 kronor.

Sedan voteringsseklarna blivitt avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringsseklarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs seklarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 49 Ja och 154 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivitt av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 68 Ja och 64 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 49 Ja och 154 Nej,

sammanräkningsen visade . . . . . 117 Ja och 218 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivitt av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 235, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 45 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker; och

nr 240, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 11 oktober 1917 angående beskattning av socker;

till statsutskottet propositionerna:

nr 244, angående anvisande av bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet; och

nr 239, angående anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstormen;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 226, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 231, med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag;

nr 238, angående disponerande av 1917 års avkastning av statens hästavelsfond; och

nr 245, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 9 §§ i förordningen den 18 juni 1915 om förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken; samt

till lagutskottet propositionen, nr 220, med förslag till lag om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.

§ 5.

Herr *Akerlunds* på kammarens bord liggande motion, nr 358, som nu föredrogs, remitterades till tredje särskilda utskottet.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets memorial nr 39, bevillningsutskottets betänkanden nr 29 och 30, lagutskottets utlåtanden nr 34 och 35 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 37—41.

§ 7.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 6 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Odqvist*, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få föreslå, att vid behandlingen av dessa statsutskottets utlåtanden, såväl nr 6 A som nr 6 B, endast kantrubrikerna uppläses och att blott i den punkt, där reservation förekommer eller någon begär ordet, även klämman uppläses.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Vidare föredrogs *punkten 11*, angående förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

Ang. förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

Därvid yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Schotte*: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har icke ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag under nu föredragna punkt om viss förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, gående ut på inrättandet, på extra stat tills vidare, av en trafikinspektion över de enskilda järnvägarna. Utskottet anför som skäl däremot dels, att det har rätt vissa olika meningar inom de myndigheter, som haft att yttra sig i ärendet, och dels också, att man bör avvakta tillkomsten av någon allmän författning i anledning av trafiksäkerhetskommitténs betänkande. Dessutom har utskottet framhållit, att man inte fullständigt kan överblicka det uppdrag som ifrågavarande tjänstemän skulle ha.

Jag vill i anledning av dessa erinringar framhålla, att någon meningsskiljaktighet, om vilken myndighet denna driftinspektion vid de enskilda järnvägarna skulle tilläggas, i själva verket knappast föreligger. Alla, som ha yttrat sig i detta ämne, ha varit ense om att det var väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, till vilken uppsikten över de enskilda järnvägarna i allmänhet är förlagd, som borde ha denna inspektion om hand. Det har tidigare rätt olika meningar mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen om hur långt järnvägsstyrelsens befogenhet skulle sträcka sig i fråga om de enskilda järnvägarna, men den uppfattningen, att driftinspektionen skulle ligga hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har endast motsagts av ett par reservanter inom järnvägsstyrelsen.

Vad vidare beträffar frågan, huruvida omfattningen av inspektionen vore tillräckligt noggrant bestämd, eller icke, vill jag erinra om, att denna inspektion är grundad på de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan utfärdade bestämmelserna om driftinspektionen vid de enskilda järnvägarna, ehuru för denna driftinspektion nu, i stället för de särskilda distriktstjänstemännen, skulle anlitas en särskild inspektör, sorterande under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag tror därför, att de erinringar, som utskottet gjort, icke hava någon särskild stor bärkraft, utan att det kunde vara skäl i att göra detta försök för att vinna erfarenhet i ämnet, då det ju här allenast gäller att anställa en inspektör på extra stat. Jag förstår väl, att utskottet är, likaväl som Kungl. Maj:ten varit det, något betänksamt med hänsyn till denna frågas samband med trafiksäkerhetskommitténs betänkande och då detta ännu icke blivit slutgiltigt prövat och med tanke på den synnerligen långa tidsrymd, som förflutit, innan detta betänkande har kunnat bringas till något

Aug. förstärkning av arbetskräfterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

(Forts.)

avgörande. Jag beklagar också, att detta ärende fått en så långsam handläggning och att det mött så stora svårigheter att få fram något förslag i ämnet. Jag har visserligen för avsikt att göra allt vad på mig kan ankomma för att få fram betänkandet så snart som möjligt i form av en kungl. proposition, men med hänsyn till vad som förut i ärendet förekommit kan jag icke giva några säkra förhoppningar om, att det kan ske till nästa år. Det vore därför enligt min mening önskvärt och klokt, om riksdagen så snart som möjligt ville följa Kungl. Maj:ts förslag och inrätta en dylik inspektion på extra stat. Den närmast ansvariga myndigheten, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har ju gjort framställning i saken och icke velat taga på sitt ansvar att låta det fortgå med den inspektion, som nu utövas, och Kungl. Maj:t har i trafiksäkerhetens intresse icke heller velat taga på sitt ansvar att icke framlägga detta förslag. Anser sig riksdagen icke böra gå med på detsamma, blir det således på riksdagens ansvar, som denna inspektion fortfarande blir så bristfällig, som den är. Jag har emellertid inga förhoppningar om, att riksdagen skall frångå sin mening, men jag har velat yttra några ord om förslagets vikt och syfte, för den händelse detta, då Kungl. Maj:t skulle finna sig nödsakad att ett annat år återkomma med något förslag i ämnet, därvid givetvis skall i görlig mån beaktas vad utskottet nu invänt mot Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Odqvist: Herr talman! Inom utskottet har man varit av den meningen, att det vore önskvärt, att denna trafikinspektion komme till stånd, men i det läge, vari frågan nu befinner sig, då utredning fattas, har utskottet icke kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Huvudorsaken härtill är, enligt mitt förmenande, att den s. k. trafiksäkerhetskommitténs betänkande ännu icke kunnat behandlas av Kungl. Maj:t, såsom också herr statsrådet och chefen för civildepartementet framhållit. Det har visat sig, att detta förslag tilltalat utskottet men att utskottet anser, att det behöver framkomma ytterligare utredning, innan detta anslag till trafikinspektionen kan beviljas.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 12—14.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—19.

Utskottets förslag i dessa punkter biföllos av kammaren.

Punkterna 20—22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 25 och 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—54.

Utskottets framställningar biföllos.

Punkterna 55—57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkterna 66—69.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71 och 72.

Vad utskottet i dessa punkter hemställt bifölls av kammaren.

Punkterna 73—75.

Lades till handlingarna.

Sedan *punkten 76*, angående ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m., härfpå föredragits, anförde

Ang. ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m.

Herr Holmström: Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan i denna punkt, men jag vill dock säga ett par ord.

Ang. ersätt-
ning till post-
sparbanken
för bestyret
med pensions-
utbetalningar
m. m.

(Forts.)

De pensioner och understöd, som utgå enligt lagen av den 30 juni 1913, utbetalas genom postverket vid postanstalterna i riket. De postfunktionärer, som verkställa dessa utbetalningar, få en ersättning av 2 öre för varje utbetalning. Poststationsföreståndarna anse denna ersättning för knapp, och jag tror, att man kan giva dem rätt däri. För denna tvåöring skola de se till, att alla handlingar äro klara, hjälpa dessa gamla, som skola hava pensioner, till rätta med att fylla i formulären, och de få dessutom stå risken för felräkning, då de icke hava ett enda öre i felräkningspenningar. Jag känner till en postanstalt i min hemort, där man under år 1917 utbetalat i pensioner och understöd 8,600 kronor fördelade på 843 poster, och för allt detta arbete har vederbörande föreståndare i ersättning endast haft 16 kronor 83 öre. Jag tror, man kan var enig om att detta är en bra liten ersättning för det arbete som är förenat med dessa utbetalningar.

Jag vill här till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rikta en vädjan, om det icke skulle vara möjligt att till ett kommande år något höja dessa ersättningar.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 77—79.

Utskottets förslag i dessa punkter biföllos.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—89.

Vad utskottet hemställt biföllos.

Punkten 90.

Lades till handlingarna.

Punkten 91.

Utskottets hemställan biföllos.

Punkterna 92 och 93.

Lades till handlingarna.

Punkterna 94—97.

Vad utskottet hemställt biföllos.

§ 8.

Å föredragninglistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18 och 19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart för sig
statsutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion om medgivande under viss förutsättning att nästa läsår vid de allmänna läroverken må avkortas med högst tre veckor; och

nr 38, i anledning av väckt motion angående gratifikation åt läroverksadjunkten P. E. F. Ågren; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

lag om ändrad lydelse av 30 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

nr 42, angående vissa ändringar i bankoreglementet; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt befattningshavaren vid postverket P. A. Larsson.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Vidare föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en redogörelse över de förluster av människoliv och egendom, som sedan världskrigets början inträffat inom svenska handelsflottan; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 204, angående minipris å brödsäd m. m.:

nr 359, av herr *Olofsson*;

nr 360, av herr *Nilsson* i Landeryd m. fl.;

nr 361, av herr *Olsson* i Kullenbergstorp; och

nr 362, av herrar *Månsson* i Hagaström och *Vennerström*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 188, angående understöd åt småbrukskolonien Emaus i Norrtälje:

nr 363, av herrar *Åkerlund* och *Karlsson* i Vätö;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.:

nr 364, av herr *Lövgren* i Nyborg m. fl.;

nr 365, av herr *Helger* m. fl.; och

nr 366, av herr *Persson* i Norrköping; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, med förslag till vattenlag m. m.:

nr 367, av herrar *Persson* i Norrköping och *Eriksson* i Grängesberg;

nr 368, av herr *Lübeck*; och

nr 369, av herr *Hage* m. fl.

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 12.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets memorial, nr 10, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, i vad den avser förslag till förordning om provtaxering bör hänvisas;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående resebidrag till vissa patienter vid radiumhemmet i Stockholm;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt vaktmästaren vid länsstyrelsen i Uppsala län R. S. Fredriksson;

nr 42, i anledning av väckt motion om anslag till anordnande och bevakning av till vintervägar å isen i allmän farled hörande broar; och

nr 43, med anledning av remiss från kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare m. fl.;

bankoutskottets memorial, nr 44, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 5:o av bankoutskottets utlåtande nr 39, angående vissa framställningar rörande anslag under riksstatens tionde huvudtitel;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av föreskrift om full offentlighet genom noggrann protokollsföring vid vetenskapliga experiment på levande djur vid läro- eller forskningsanstalt, som åtnjuter statsunderstöd; och

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avhjälpande av vissa missförhållanden vid rekvisition av spannmål för statens räkning; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av herr Sjölanders m. fl. motion, nr 264, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av legostadgan.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Norrhyttan under 4 dagar fr. o. m. den 11 april,				
» <i>Borg</i>	» 4	»	» 11	» och
» <i>Andersson</i> i Gävle	» 3	»	» 14	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,06 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 10 april, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herr *Olsson* i Rösta *m. fl.*, nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 204, angående minimipris å brödsäd m. m.;

herr *Bergström* i Bäckland, nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, med förslag till lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag;

herrar *Johanson* i Huskvarna och *Lübeck*, nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, med förslag till vattenlag m. m.; och

herr *Bäcklund*, nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående förhöjning av vissa, av statsmedel utgående livräntor.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 2.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Karlsson* i Sandviken, som yttrade: Nyligen tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté med uppdrag att utreda frågan om införande inom industrien av 8-timmars maximalarbetsdag. Även om kommitténs utredningsarbete kan forceras och slutföras inom jämförelsevis kort tid, kan det dock hända, att en avsevärt lång tid förflyter, innan riksdagen är färdig med sitt beslut. Det är icke rimligt, att strävandet till en med arbetarnas bästa överensstämmande förkortning av arbetstiden skall inställas under dessa väntans tider. Fastmera är det av nöden, att statsmakterna, liksom de enskilda

arbetsgivarna, redan före det eventuella parlamentsbeslutet om arbetstidens förkortning vidtaga de åtgärder i denna riktning, som kunna vara av arbets- och tidsförhållandena påkallade. Just nu föreliggande synnerligen starka skäl för en avsevärd begränsning av arbetstidens längd, något, som den starka arbetaropinionen överallt i landet visar.

Under arbetardemonstrationerna i fjol vår höjdes starkt kravet på en förkortning av den över hövan långa arbetstiden, med den motiveringen, att den rådande livsmedelsbristen i hög grad nedsatte arbetarnas krafter. För närvarande ha dessa skäl högst väsentligt vunnit i styrka. Livsmedelsnöden stegras för varje dag. Stora befolkningsskikt lever i en konstant undernäring. För de hårt kroppsarbetande är det en faktisk omöjlighet att uthärda samma långa arbetstid som under normala tider. Till detta skäl för arbetstidens omedelbara begränsning kommer ännu ett: från industrien förspörjes en oroväckande snabb stegring av arbetslösheten. Efter allt att döma stå många industrier inför en svår arbetslöshetsperiod. När tusentals industriarbetare nödgas underkasta sig arbetslöshetens onda, är det icke en sund politik, att andra tusental av arbetare nödgas arbeta längre, än vad de själva anse sig kunna stå ut med. Det bör vara en plikt för staten som mönsterarbetsgivare att, med ledning av dessa tvenne huvudsynpunkter, inom egna verk genomföra en förkortning av arbetstiden samt att söka förmå de enskilda arbetsgivarna till liknande åtgärder.

I samband med det arbetslöshetens problem, som här vidrörts, står det missförhållandet, att det råder brist på arbetskraft inom jordbruket, på samma gång som industrien går in i ett skede av tryckande arbetslöshet. Nödvändigheten att anstränga alla landets krafter för att genomföra odlingsprogrammet och trygga folknärningen för framtiden kräver, att mesta möjliga arbetskraft ställes till förfogande för ökning av livsmedelsproduktionen. En i lämpliga former företagen omflyttning av arbetskraft från industrien till jordbruket skulle vara till stort gagn både för dessa näringar och för folket och samhället i dess helhet.

På dessa grunder anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra följande spørgsmål:

1:o) Tänker herr statsrådet vidtaga snara åtgärder för att med anledning av den rådande livsmedelsbristen och den industriella arbetslösheten åvägabringa en förkortning av arbetstiden, främst ifråga om statens egna företag, men därjämte även inom den enskilda industrien?

2:o) Tänker herr statsrådet vidtaga snara åtgärder för att åvägabringa en lämplig utjämning mellan å ena sidan bristen på arbetskraft i jordbruket samt å andra sidan arbetslösheten inom industrien?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 36.

§ 3.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 109, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 8, 13 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 4, 6 och 24 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen m. m., i vad propositionen avser förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående beräkning av röstvärdet enligt kommunalförfattningarna för skattskyldig, vars beskattningsbara inkomst blivit vid bevillningstaxeringen år 1918 av viss anledning nedsatt;

nr 112, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa hänseenden av förordningen om landsting;

nr 113, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen; och

nr 114, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

§ 4.

Vidare föredrogs ett från första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 380, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för inrättande av badanstalter i större befolkningcentra och å landsbygden m. m.;

och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i fråga om skrivelse till Konungen med begäran om utredning angående Sveriges biblioteksväsende på visst område;

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herrar Nilssons i Tånga och Holmströms motion, nr 251, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående den skånska stenkolsindustriens övertagande av staten; och

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, an-

gående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av skäligena maximipris å lantbruksredskap m. m.

§ 6.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 12 i denna månad ämnade besvara herr Sternes interpellation angående åtgärder till förebyggande att av kronan upplåtna egnahemslägenheter användas för andra ändamål än sådana, som med upplåtelsen avsetts.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7,16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.